

Силабус освітнього компонента
Програма навчальної дисципліни

«ПСИХОЛОГІЯ ЛІДЕРСТВА»

Шифр та назва спеціальності
Для всіх спеціальностей

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних
технологій

Освітньо-наукова програма
Для всіх ОНП доктора філософії

Кафедра
Педагогіки та психології управління
соціальними системами імені акад. І.А.
Зязюна

Рівень освіти
Доктор філософії

Тип дисципліни
Спеціальна (фахова), вибіркова

Семестр
3

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Гура Тетяна Віталіївна

Tetiana.Hura@khpi.edu.ua

Професор НТУ «ХПІ» кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім акад.І.А.Зязюна
Автор та співавтор понад 300 наукових та науково-методичних праць. Провідний лектор з дисципліни: «Соціальна робота та психологічна служба», «Психологія лідерства в бізнесі», "Психологія бізнесу та підприємництва», «Вступ до спеціальності», «Геронтопсихологія», «Психологія емоційного інтелекту». Має 9 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір. Член Української Асоціації організаційних психологів та психологів праці. Досвід роботи у вищій школі – 28 років.
Детальніше про викладача на сайті кафедри <http://web.kpi.kharkov.ua/ppuss/uk/>

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна спрямована на вивчення сутності психології лідерства, основних тенденцій і напрямків розвитку сучасного лідерства, ефективного використання можливостей психології лідерства в процесі успішної побудови команди лідером та саморозвитку лідера за допомогою сучасних психотехнологій.

Мета та цілі дисципліни

Формування у здобувачів наукового ступеня доктора філософії наукових і професійних знань у сфері ефективного лідерства, розвиток психологічної культури, активізація лідерського потенціалу як сукупності умінь самоуправління і управління іншими людьми.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

СК3. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в сфері психології та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство та відповідальність під час їх реалізації; забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

СК5. Здатність оцінювати рівень власної фахової компетентності, саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, підвищувати професійну кваліфікацію, бути професійно мобільним.

Результати навчання

РН8. Визначати свої професійні можливості та завдання підвищення професійної кваліфікації й професійної мобільності.

РН3. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

РН11. Здійснювати психологічний супровід професіоналізації особистості фахівця та умінь впроваджувати програми кар'єрного успіху та реалізації із використанням сучасних психотехнологій.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год.: лекції – 20 год., практичні заняття – 20 год., самостійна робота – 80 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Сучасні технології самовдосконалення та кар'єрного успіху», «Психологія розвитку людини».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На лекційних та практичних заняттях використовуються наступні методи та технології: наочні (ілюстрація практичними прикладами); практичні (проведення методик); ігрові (ділові ігри); документальні (психобіографічний аналіз, складання документів); проблемні (кейси); інтерактивні (ментальні карти, виступи-презентації); самостійні (творчі завдання. Опрацювання літератури); тренінгові (рефлексія, обговорення). Для цього вони використовують персональні комп'ютери.. Методами навчання у викладанні навчальної дисципліни «Психологія лідерства» є: словесні (бесіда, лекція -диспут, проблемна лекція); наочні (ілюстрація); практичні

(практичні ситуації, тести, анкета); групові (творчі групи); ігрові (ділові); документальні (аналіз, складання психологічних портретів); проблемні (кейси, мозковий штурм); інтерактивні (ментальні карти, виступи-презентації); самостійні (творчі завдання, опрацювання літератури); дослідницькі (теоретичний аналіз наукових джерел, емпіричне дослідження); тренінгові (обговорення, рефлексія).

Студент вважається допущеним до іспиту з освітнього компоненту за умови повного відпрацювання всіх практичних занять та завдань самостійної роботи.

Навчальні матеріали доступні студентам на сайті <http://web.kpi.kharkov.ua/ppuss/uk/>

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема №1. Лідерство як соціально-психологічний феномен

Основні дефініції лідерства. Типи лідерства по Роберту Ділтсу: мета лідерство, макролідерство, мікролідерство. Концепція лідерства: лідерство як стан, лідерство як процес, лідерство як команда.

Тема №2. Наукові концепції лідерства

Теоретичні концепції лідерства в найдавніші часи: лідерство в Єгипті, стародавній Месопотамії, Асирії, Ірані, в Античному світі. Лідерство в епоху Проторенесансу, Ранняго, Високого та Пізнього Відродження. Лідерство від середини XIX століття до середини XX століття. Лідерство від середини XX століття до сьогодення.

Тема №3. Емоційне лідерство. Емоційний інтелект.

Феномен емоційного лідерства та емоційного інтелекту. Структура емоційного інтелекту. Компоненти емоційного інтелекту: сприйняття емоцій, використання емоцій, розуміння емоцій, управління емоціями.

Тема №4. Харизматичне лідерство

Поняття «харизма». Сутність харизматичного лідерства. Характеристика харизматичного лідера. Теорії харизматичного лідерства. Компоненти поведінки харизматичного та нехаризматичного лідера-психолога.

Тема №5. Модель лідера.

Структура психограми та професіограми лідера. Основні відмінності лідера. Риси моделі лідера-психолога. Якості лідера-психолога.

Тема №6. Авторитет та імідж лідера-психолога.

Типи авторитету. Символи авторитету та іміджу. Особливості формування авторитету лідера-психолога. Комплекс «загрозливого авторитету». Основні рекомендації щодо створення іміджу лідера-психолога.

Тема №7. Стилi лідерства.

Порівняльний аналіз критеріїв стилів лідерства: авторитарного, демократичного, ліберального. Стилi лідерства по С.Стогділу: інструментальний, соціальний, «гангстерський».

Тема №8. Основи нейролінгвістичного програмування в психології лідерствi.

Концепції нейро-лінгвістичного програмування: конгруентність, неконгруентність. Ключові позиції успіху за НЛП. Застосування НЛП в лідерстві

Тема №9. Гендерні особливості лідерства.

Гендерні особливості особистості чоловіка-лідера. Гендерні особливості особистості жінки-лідера. Проблема «Скляної стелі». Чинники, що впливають на кар'єру жінок-лідерів. Чинники невдач жінок-лідерів.

Тема №10. Лідерство та менеджмент

Теорії управлінського лідерства: теорія У.Беніса, Дж. Ханта, А. Лоутон та Е. Роуз, Д. Макгрегора, Ф. Фідлера, І. Адісеса, Дж. Коллінза, Дж. Максвелла. Тайм-менеджмент в лідерстві.

Теми практичних занять

Тема №1. Лідерство: сутність та актуальність сьогодення.

Застосування психобіографічного методу для визначення психологічних портретів лідера. Визначення лідерського потенціалу лідера та проведення інтерпретації. Засвоєння навичок визначення феномену лідерства, складання психологічних портретів.

Тема №2. Наукові концепції лідерства в найдавніші часи та в епоху Відродження.

Визначення психологічних особливостей лідера-психолога:далекоглядності, самооцінки, лідерського потенціалу, феномену лідерства. Розвиток навичок незалежного мислення, інтелектуального стимулювання у лідера.

Тема №3. Емоційне лідерство. Емоційний інтелект

Визначення компонентів емоційного інтелекту, розвиток компонентів емоційного інтелекту: сприйняття емоцій, використання емоцій, розуміння емоцій, управління емоціями. Робота з кейсами «Сила уваги», «Довіртеся мені».

Тема №4. Харизматичне лідерство..

Розвиток компонентів харизматичного та не харизматичного лідера-психолога: ставлення до статус-кво, майбутні цілі, привабливість, кваліфікація, сприйняття оточуючого, уявлення, підвалини успіху, взаємовідносини «лідер-ведучий».

Тема №5. Модель бізнес-лідера.

Складання психограми та професіограми лідера-психолога. Визначення квадранту домінування в мозку за концепцією Н.Германа.

Тема №6. Авторитет та імідж лідера.

Виконання вправи «Якості лідера». Написання міні-есе. Створення іміджу лідера-психолога

Тема №7. Стилi лідерства

Кейси на застосування стилів лідерства. Ситуативні стилі лідерства. Партисипативне лідерство.

Тема №8. Основи нейролінгвістичного програмування в лідерстві.

Виявлення лідерських якостей по Дж.Уелчу. Застосування техніки рефреймінгу «Спритність мови» в психології лідерстві.

Тема №9. Гендерні особливості лідерства.

Правила управління емоціями. Виконання кейсів роботи з керівниками-чоловіками та керівниками-жінками.

Тема №10. Лідерство та менеджмент

Засвоєння навичок тайм-менеджменту на практиці. Проведення анкетування на визначення управлінських навичок лідера. Проведення інтегративних ігор «Лідерські якості як джерело ресурсу». «Зайди у коло та отримай...»

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Самостійна робота здобувача полягає у опрацюванні лекційного матеріалу, підготовці до практичних занять. Здобувачам також рекомендуються додаткові матеріали (відео, статті, підручники) для самостійного вивчення та аналізу, підготовки до лекційних та практичних занять.

Тематика самостійних робіт
1. Охарактеризувати 4 видатних лідерів – засновників наукових психологічних шкіл
2. Скласти 4 психологічні портрети історичних лідерів різних епох
3. Проаналізувати на 4 прикладах недоліки та переваги харизматичного лідерства
4. Розробити анкету «Аналіз типів лідерів»
5. Розробити програму тренінгу з розвитку лідерських якостей
6. Скласти професіограму лідера-викладача
7. Навести 4 приклади застосування комунікативної компетентності в досягненні успіху лідерів
8. Підготувати публічний виступ за обраною темою
9. Скласти 4 психологічні портрети вумен- лідерів
10. Розробити самопрезентацію

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Гура Т., Романовський О., Книш А. (2017) Психологія лідерства в бізнесі: навчальний посібник. Х. : « Друкарня Мадрид». 100 с.
2. Бендас Т.(2018) Психологія лідерства: навчальний посібник .Київ : 448 с.

Додаткова література

3. Балановська Т. І., Михайліченко М. В., Троян А. В. (2020). Сучасні технології управління персоналом: навчальний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О.В. 466с.
URL:http://dglip.nubip.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6297/3/Balanovska_STUP.pdf (дата звернення: 12.05.24).
4. Гоулман Д. (2023) Емоційний інтелект / пер. з англ. С. Л. Гумецької. Харків : Віват, 512 с.
5. Гура Т.В. (2016) Розвиток когнітивних якостей у бізнес-лідерів: навчальний посібник. К.: «Пріоритети». 40 с.
6. Марценюк Т.(2021) Гендерна рівність та недискримінація на практиці. К. КОМОРА. 176 с.
7. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н.В. (2020) Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи магістрів освітньої програми «Педагогіка вищої школи» галузі знань 01 освіта/педагогіка спеціальності 011 освітні, педагогічні науки. Полтава : ПУЕТ. 232 с.
8. Петрик В.М., Гнатюк С.О., Смірнов О.А. (2021). Сучасні технології нейролінгвістичного програмування. Навч. Посібник. ЦУЛ. Київ. 200с.
9. Про лідерство. 10 найкращих статей з найкращих статей з Harvard Business Review . (2018). Пер. з англ. О. Лобастової. К. : Вид. група КМ-БУКС. 216 с. URL: <https://chytomo.com/pro-liderstvo/> (дата звернення 12. 08.24).
10. Психологія управлінської діяльності лідера: навчальний посібник / Романовський О.Г., Пономарьов О.С., Гура Т.В., Книш А.Є., Бондаренко В.В.(2017) Харків. 100 с.
11. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г. Романовський, Т.В. Гура, А.Є. Книш, В.В. Бондаренко (2017). Харків. 100 с.

12. Mayer J.D., Salovey P., Caruso D.R. (2008) Emotional intelligence. New ability or eclectic traits // American Psychologist 63 (6). P.503-517.
13. Ciarrochi J., Mayer J.D. (2007) Applying emotional intelligence. A practitioner's guide. New York: Psychology Press. 184 p.
14. Virtual Educational Space and Psychological Problems in a Pandemic / Vdovichenko Olga, Bahunina Olga, Tovstukha Olesya Mikolaivna, Lukianchuk Alla and Budko Hanna Yurievna : Journal of Pharmaceutical Research International 33(50B): P.274-285.2021.
15. Viv Shackleton. Business Leadership (Essential Business Psychology) URL: <https://www.iberlibro.com/9780415103305/Business-Leadership-Essential-Psychology-Shackleton>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності аспіранта та розподіл балів

Підсумкова оцінка розраховується як сума балів:

Види діяльності	Бали
Тема 1	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: характеристика лідерських якостей психолога-лідера. Ознайомлення з методами психології лідерства.	3
Самостійна робота: охарактеризувати 4 видатних лідерів – засновників наукових психологічних шкіл	4
Тема 2	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: застосування психобіографічного методу під час розгляду наукових концепцій в психології лідерства	3
Самостійна робота: скласти 4 психологічні портрети історичних лідерів різних епох	4
Тема 3	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: дослідження емоційного інтелекту	3
Самостійна робота: проаналізувати на 4 прикладах недоліки та переваги харизматичного лідерства	4
Тема 4	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: дослідження харизматичного, трансформаційного та	3

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECT S
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Критерії оцінювання підсумкового екзамену:

Критерії оцінювання	Бали
Глибоке знання навчального матеріалу. Практичне завдання виконано повно, з глибоким обґрунтуванням. Можуть бути незначні неточності	20-18
Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу. Практичне завдання виконано повно, з глибоким обґрунтуванням. Відповіді можуть містити певні неточності	17-15
Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування. Відповіді можуть бути не повними, з незначними помилками	14-12
Знання основних фундаментальних положень. Відповіді містять деякі помилки.	9-11
Знання основних фундаментальних положень матеріалу. Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу дисципліни	6-8
Знання та вміння фрагментарні, слабкі	3-5
Відсутність знань значної частини матеріалу	0-2

трансакційного лідерства.	
Самостійна робота: розробити анкету «Аналіз типів лідерів»	4
Тема 5	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: адміністративні та психологічні методи управління конфліктами.	3
Самостійна робота: розробити програму тренінгу з розвитку лідерських якостей	4
Тема 6	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: визначення психограми та професіограми лідера.	3
Самостійна робота: скласти професіограму лідера викладача	4
Тема 7	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: формування авторитету та іміджу лідера-психолога.	3
Самостійна робота: навести 4 приклади застосування комунікативної компетентності в досягненні успіху лідерів	4
Тема 8	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: дослідження комунікативної компетентності лідера-психолога.	3
Самостійна робота: підготувати публічний виступ за обраною темою	4
Тема 9	
Аудиторна робота: активність на	1

Перелік контрольних питань по дисципліні, а також практичних завдань підсумкового контролю представлено на сайті кафедри: <https://web.kpi.kharkov.ua/ppuss/uk/aspirantura-2/>

заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	
Практичне заняття: застосування психобіографічного методу в дослідженні особистості вумен-лідерів.	3
Самостійна робота: скласти 4 психологічні портрети вумен-лідерів	4
Тема 10	
Аудиторна робота: активність на заняттях, у процесі бесід, дискусій, обговорення практично-орієнтованих питань	1
Практичне заняття: інструментарій дослідження управлінських якостей лідера	3
Самостійна робота: розробити самопрезентації	4
Підсумковий контроль: Екзамен	20
Всього	100

Виконання завдань під час практичних занять та самостійної роботи оцінюється за критеріями: обґрунтованості, аргументованості, повноти відповідей на завдання, правильності, самостійності виконання. У випадку відсутності аспіранта на практичному занятті за поважних причин, він має можливість виконати завдання самостійно. Поточне тестування оцінюється за критеріями правильності відповідей.

Підсумкова форма оцінювання – екзамен. Проводиться за допомогою відповідей на екзаменаційні білети. Кожен білет включає два теоретичні питання та одне практичне завдання. Вибір білетів здійснюється випадковим чином.

Норми академічної етики і політика курсу

Аспірант повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при нерозв'язності конфлікту доводиться до співробітників відділу аспірантури.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті:

<http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис
12.06.2024

Завідувач кафедри
Ніна ПІДБУЦЬКА

Дата погодження, підпис
12.06.2024

Гарант ОНП
Ніна ПІДБУЦЬКА